

Nam in našim društvom!

Na drugem mestu prinašamo govor, s katerim je utemeljil voditelj gluhoemnice g. Štef. Primožič potrebo, da si osnujemo »Hranilnico in posojilnico Učiteljskega konvikta, reg. zadrugo z omejenim poroštvom v Ljubljani.« Uverjeni smo, da boste vsi spoznali nezmerno korist, ki jo bo nudila bodoča zadruga nam in našemu stanu. S tem, da si sami pomagamo, da si ustanovimo denarno središče, ki bo vsem potrebnim reelnim tovarišem in tovarišicam na razpolago, ki bo imelo namen, da s svojim čistim dobičkom podpira drugo naše samopomočno društvo »Učiteljski konvikt«, bo rastel naš kredit, bo rastel ugled našega stanu. Zatorej vabimo tem potom vse tovariše in tovarišice, ki so z nami enakih misli, da bodo v najboljše številu pristopili k zadrugi, ki se snuje. Vabimo pa pred vsem tudi naša okrajna in druga društva, ki naj bi s svojim pristopom bodočo zadrugo moralno in gmotno podprla. Zadruga bo urejena po zakonu z dne 9. aprila 1873. l. Njeno imetje bodo tvorile: a) deležne vloge zadružnikov, b) rezervni zaklad in c) vsa druga sredstva, ki se sprejmo za dosego zadružnega smotra. Da se omogoči prav vsakemu pristop, so deleži prav nizko odmerjeni, en delež znaša namreč samo 25 K. Ta se bo lahko vplačal tekom 6 mesecev. Pričakujemo, da bo vzel vsak vsaj en delež, mnogi pa po 2, 3, 4 in še več deležev. Zadružniki postanejo lahko v prvi vrsti učne osebe vseh kategorij javnih in zasebnih šol ter učiteljska društva. Vsak zadružnik jamči: a) s svojim deležem, b) v slučaju konkurza ali likvidacije pa še z daljnim zneskom v enaki višini. Posojila se bodo dajala le zadružnikom na najkrajši čas enega meseca ali pa na daljši čas z določenimi roki vračanja. Predujem bo dobil lahko vsak zadružnik do višine vplačanih deležev, ne da bi dal posebne varnosti. Posojila se bodo dajala pa le proti zadostni varnosti: a) predaja zavarovalne police, b) poroštvo, c) odstop rent, d) zastava dragocenosti, vrednostnih papirjev itd., e) hipoteka. Pravico določiti obrestno mero bo imel občni zbor. Ker mora biti zadruga na vseskozi reelni podlagi, se bodo dajala posojila le zanesljivim osebam, proti dolžnikom, ki bi ne vračali posojil pod dogovorjenimi pogoji, se bo brez vsakega pardona sodnijsko postopalo. Zadruga bo za povečanje prometnega fonda smela najemati posojila in sprejemati hranilne vloge. O vsem tem bo sklepal občni zbor. Zadruga si bo osnovala rezervni fond in še specialno rezervo. Rezervnemu fondu se bo toliko časa moralo prikladati, da dožene višino 10% vplačanih zadružnih deležev. Ako bi se zadruga razdružila, pripade vse njeno imetje z rezervnim fondom vred »Učiteljskemu konviktu«. Razen tega bo zadruga ostanek letnega čistega dobička dala »Učiteljskemu konviktu«. Zadržno delavnost bodo urejali in nadzorovali: a) občni zbor, b) zadržno načelstvo in c) zadržno nadzorništvo. Delokrog vseh teh bo natančno začrtan. Iz teh kratkih podatkov blagovolite povzeti, da je temelj trdno postavljen. Na vas, tovariši in tovarišice, pa je, da s svojim pristopom in sodelovanjem zadrugo, važno postojanko svoje materijalne osamosvojitve, dvignete na enako cvetočo stopnjo, na kakršni se nahajajo enaka druga učiteljska podjetja. Zato vabimo končno tovariše, tovarišice in društva, da nam takoj sporoče svoj namen, pristopiti k zadrugi, da moremo v najkrajšem času sklicati ustanovni shod. Vsa dotična

naznanila s številom deležev, ki jih mislijo posamičniki vzeti, sprejema gospod Štefan Primožič, vodja gluhoemnice v Ljubljani.

Z orožjem v roki in v rezervi — na Amonite!

(Dalje.)

Dalje piše »Slovenec«: »Mi smo že zdavnaj vedeli, da učiteljstvo v velikem delu nima tiste duševne in politične samostojnosti, kakor jo imajo sploh bolj izobraženi ljudje, a plačilne razmere, celo bolj solidnim učiteljem kakor je Gangl, ne dovoljujejo preveč samostojnega nastopa. Zato potem le preradi capljajo, da si dostikrat proti svoji vesti in svojemu prepričanju — za tistimi, ki jim režejo kruh in se v politiki vlečejo za tisto stranko, ki ima slučajno moč in vlado v rokah.« — Takšno cvetje klerikalnega smrada smo vonjali že premnogokrat, potem se pa hinavsko klerikalci čudijo, da učiteljstvo ne mara simpatizirati z njimi. Norec in bedak bi moral biti, ki bi bil z njimi. Ta klerikalna pošast nam očita, da učiteljstvo ni duševno zmožno, kakor drugi bolj izobraženi ljudje, da bi imelo svoje samostalno politično prepričanje, ampak da capljamo za liberalci, ki so sedaj na krmilu in imajo vlado v rokah. Na tak način je zmožen pisati le kak klerikalen ignorant!

Učiteljstvo je s svojo zgljedno organizacijo že dovolj pokazalo, da je duševno zmožno in tudi jako spretno do sedaj uravnavalo v svojo korist in v korist šole in napredka svoje politično delovanje. Do sedaj se sicer ni z zedinjenimi močmi udeleževalo političnega boja, a upamo, da tudi to ne bo prenegljeno, nepremišljeno in brezuspešno, da bomo s tem pokazali našemu klevetniku, da nismo res taki, kakor on misli v svoji črni in zagrizeni duši. Trditev, da naše plačilne razmere ne dovoljujejo preveč samostojnega nastopa, je na pravem mestu. Ako bi klerikalizem imel svoje homatije samo z liberalizmom ter lepo pustil učiteljstvo in šolo na miru, kakor bi se tudi spodobilo, bi učiteljstvo nikdar ne poseglo v samostojni boj. Neprestana častikraja, laž, obrekovanje in poniževanje učiteljstva in šole — vse to nas je primoralo, da stopamo vsi kot eden na noge z geslom: Vsi za enega, eden za vse!

Učiteljstvo se prav dobro zaveda, da ni poklicano za politično bojevanje, dolžnost tega je marveč nepristransko delovanje v šoli in njeni okolici za ljudski blagor. Ker pa mora vsak človek imeti toliko dohodkov, da ne pogine lakote, je primoran, da se vojskuje do zadnjega zdiha zoper onega, ki mu krade čast, poštenje, dobro ime in krvavo zasluženi kruh. Očitaneje pa, da učiteljstvo caplja za tisto stranko, ki ima slučajno moč in vlado v rokah, in ta stranka je sedaj liberalna stranka, vržemo s studom nazaj obrekovalcu v obraz. Na učiteljskem protestnem shodu smo odločno vsemu svetu povedali v obraz, da se ne uklonimo nobeni sili, naj pride od katerekoli strani. Kaj pomeni to? To pomeni, če bi liberalizem, socijalni demokratizem ali katera druga stranka ravnala z nami in s šolo tako, kakor ravna sedaj klerikalizem, bi se postavili porobu ravnatoko kakor se sedaj postavljamo klerikalizmu. Naš sveti ideal je napredek na šolskem polju v blagor našega naroda, a ker ne moremo živeti ob samem idealu, je s tem združen boj za obstanek, boj za vsakdanji kruh.

Učiteljstvo je od novodobne šolske dobe do danes preživelo dovolj grenkih ur, dovolj izkušenj, je dovolj trpelo,

delalo, videlo in slišalo, s čimer si je ustanovilo svoje trdno prepričanje na šolskem in političnem polju, da je s sigurnostjo stopilo na lastne noge. Ne potrebuje nobenega jerobstva od nikakršne strani. Ono deluje, živi in skrbi v prvi vrsti za svoj ideal. Da se je vse učiteljstvo z nezatno izjemo z gnusom odstranilo od klerikalne stranke, to se ima zahvaliti klerikalizem le samemu sebi in svoji neumni, strastni in nespretni politiki.

Čujmo dalje: »Tisto dičenje s praznimi frazami o 'napredku', 'svobodnem' učiteljstvu, 'svobodni' šoli, 'modernej' vzgoji i. t. d. ima le namen zakriti grozno nagoto. O tem se ne bomo prerekali z g. Ganglom, ker on tega tudi ne taji, ampak ravno s svojim fanatičnim nastopom dokazuje. Ganglov nastop in deloma nastop tistega 'naprednega' učiteljstva, ki so somišljeniki 'Slov. Naroda', nam dokazuje, da Gangl in drugi niso samo prostovoljna pomožna četa liberalcev in vlade, ampak so fanatično fatalistična četa, ki gre na povelje svoje gosposke tudi za vlado in liberalce slepo po kostanj v žerjavico, v ogenj proti ljudstvu, katero učiteljstvo vzdržuje in zaradi katerega je učiteljstvo«.

Torej napredek, svobodno učiteljstvo, svobodna šola, moderna vzgoja — to je samo dičenje, da zakrije grozno nagoto; o tem ne mara govoriti klerikalizem. Radi verjamemo, da ne, ker tega ne razume, pa tudi razumeti neče, ker je temu z dna duše nasproten, kakor smo že dokazali. Klerikalizem ljubi nazadnjaštvo, kimavce in podrepnike, nerazsodno maso, temoto, laž, sovraštvo, licemerstvo in polno bisago; mar je njemu za učiteljske ideale, to ne nese nič, marveč samo škoduje, zato o tem molči kot smrt, ne mara o tem ničesar slišati, ampak to celo pobija z vsemi močmi in pripomočki. — Da bi bilo učiteljstvo fanatična četa, ki gre na povelje za vlado in liberalce slepo po kostanj v žerjavico proti ljudstvu, zanikujemo najodločneje. Povedali smo že, pa povemo še enkrat za vselej, da ne potrebuje učiteljstvo nobenega varuštva. V šoli ni nikjer čuti ne liberalne ne klerikalne politike. Pri vzgoji se mora pobijati vsaka strast, tukaj ni prostora za politikovanje. Ako pa učiteljstvo simpatizuje z liberalizmom in ne s klerikalizmom, je prav prirodno. Liberalna stranka je velika prijateljica šole, učiteljstva in napredka, kar kaže v dejanju in z besedo, medtem ko je klerikalizem v dejanju in besedi šoli, učiteljstvu in napredku do skrajnosti neprijazen in sovražen. Liberalna stranka je večkrat izjavila, da ne zahteva drugega kakor dobrih učiteljev in dobrih uspehov pri pouku; boj s klerikalizmom hoče izbojevati sama brez nas. Za to izjavo ji je učiteljstvo jako hvaležno. Ker je pa učiteljstvo premaloštevilno, se bo moralo naslanjati v bodoče — če bo treba — na eno ali drugo stranko. Na klerikalno stranko ni misliti.

Pri tej priliki prosimo tovariše, ki pišejo v politične liste, naj bodo oprezní, da ne bodo dobri stvari več škodovali kakor koristili. V svojem stanovskem listu smo mnogokrat poudarjali, da ima vlada dovolj denarja za vse druge stvari, samo za šolo nima beliča. Zatorej ni naše glasilo nikoli simpatizovalo z vlado, pa tudi ne bo, ako se razmere izdatno v tem oziru ne izpremene. Zavoljo tega odločno odbijamo naskok na učiteljstvo, češ, da gre za vlado slepo po kostanj v žerjavico.

Učiteljstvo vzdržuje dežela — narod, in učiteljstvo žrtvuje zanj vse svoje moči. Narod pa ima tudi velik dobiček, pa bi imel še večjega, ako bi ne vladale pri nas tako žalostne razmere. Narod ima dobiček od šole, narod jo mora vzdrževati, da ne propade ljudstvo v temo nevednosti. »Slovenec«

ve, da je učiteljstvo zaradi ljudstva, a neče vedeti, da mora to ljudstvo tudi učiteljstvo delu primerno plačevati. Tega pa neče vedeti, ker je ljudski omiki nasproten, zato je nasproten tudi povišanju učiteljskih plač.

Konec članka slove: »Naj se gg. učitelji zahvalijo zgoraj, ako ljudstvo ne bo znalo ceniti tako požrtvovalnega dela liberalnih učiteljev, in ondi naj pokažejo tudi opečenine in rane, ki jih bodo brez dvojbe dobili v tem boju. Nam je resnično žal zanje — dasi nam odrekajo trohico srca — zakaj gosposke zgoraj bodo brez vsega sočutja zrlí tiste rane, ki jih učiteljstvo dobi v borbi proti narodu, in si misli: norci, zakaj ste pa tako bedasti! A da jih tudi plačati ne morejo — izimši kakega posameznika, ki jim je najbolj nadležan — je dovolj jasno.«

Tako torej! To pomeni, da se naj zahvalimo vladi, ako nam ne bo hotelo ljudstvo povišati plač, takisto naj pokažemo vladi rane, ki jih gotovo dobimo v tem boju. Opetovano izjavljamo, da ne moremo simpatizirati z vlado, ker si je ta obdržala samo nadzorstvo nad šolo in učiteljstvom, za gmotno stran se pa briga malo ali celo nič. Vlada ima srce in denar za vse, samo za šolstvo in izobrazbo ljudstva ne. Z mnogimi dopisi, ki so jih objavljali v naših političnih listih posamezni učitelji, se v marsičem ne ujema naše glasilo, ki zastopa ves učiteljski stan; tudi z onim dopisom v »Slov. Narodu« se ne ujema, kjer nekdo vladi vihti visoko svojo kadilnico in želi zlesti pod njene perutnice. Vlado sicer cenimo jako visoko, neizmerno višje od klerikalizma, ker vodi vlada kolikortoliko spretno in nepristransko (izvzeta je seveda afera Jakličeva) naše šolstvo. Klerikalizmu je naše stališče v tem oziru jako dobro znano, a on se obeša na vsako bilko, samo da iz trte izvije vzrok blatenja, poniževanja in zasramovanja šole in učiteljstva. Da bi se učiteljstvo zatekalo k vladi, pritoževati se nad klerikalizmom za poraz, ki nas baje gotovo čaka, nam ne prihaja niti na misel. Učiteljstvo se je javno izreklo, da se ne boji nobene sile, naj pride potem od katerekoli strani; tudi vladno varuštvo odklanja z dostojnostjo takisto kot liberalno, ker sami dobro vemo, kaj nam je storiti.

(Dalje.)

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XI.

Vprašanje: Na naši šoli se je za učence I. in II. razreda iz oddaljenih vasi ustanovila paralelka v vasi, ki je od materinske šole pol ure oddaljena. Deželni šolski svet me je imenoval učiteljem na tej paralelki, ker imam v isti vasi tudi svoje bivališče. Vprašam torej sledeče:

1.) Ali sem dolžan ob četrtek hoditi brezplačno poučevati na materinsko šolo, ki je pol ure oddaljena od moje paralelke?

2.) Ali se moram brezpogojno pokoriti ukazu nadučitelja, ki mi je naložil 3 ure ponavljalne šole ob četrtek, a sebi je pridržal samo eno, dasiravno ima on manj učnih ur na teden nego jaz ter moram vrhutega še pol ure daleč dostikrat v najslabšem vremenu hoditi. Poleg tega poučujem vsak dan dva razreda vsakega s 75 učenci. S ponavljalno šolo imam na teden 27 in pol ure, a nadučitelj samo 24.

Z veseljem in brez vsakih obveznosti sem bil pripravljen prevzeti dve učni uri v ponavljalni šoli, a za tretjo se branim, ne iz neprijateljstva do nadučitelja, saj sva oba istega miš-